

YARATILIŞTA (İslam ve Kuran'a Göre); İLİM, BİLİM VE YARATIKLARIN KONUMU¹

Nasip DEMİRKUŞ²

Özet

Bildiri de; ilim, bilim, matematik, değişim, bilgi, varlık ve yaratık kavramlarının özgün tanımları ve ilişkileri sunulacaktır. Bu kavramlar, yaradılışla (İslam'la) ilişkilendirilecektir. Kuran-ı Kerim'deki ayetlerle örtüşen; Şişirme Kuramı, Büyük Patlama Kuramı ve Büyük Yırtılma Kuramları izah edilecektir. Bilimin ilk ortaya çıkışı, değişimi ve çöküşü izah edilecektir. İlimin ezeli, ebedi ve değişmezliği ifade edilecektir. İlimde her şey vardır, Bilimde her şey yoktur. Allah (CC) ilminde var olan varlıklardan bazılarını yaratık olarak yaratır (geçici hayat verir). Bilim yaratıklarla ortaya çıkmıştır, bütün yasaları büyük kıyametle çökecektir. Bilim ilmin dünyevi bir geçici sürümüdür. Bilim doğayı tanıma, araştırma ve çözüm üretme aracıdır. İlim doğa ve doğa ötesi gerçekleri tanıma, araştırma ve çözüm üretme aracıdır. Matematik; bilim kümesinin paydasını oluşturur. Diğer tüm bilim dalları, bilim kümesinin paylarını oluşturur. Paylar ve payda bir arada bilimin kümesini temsil eder. Buna göre Matematik, bilimin bir alt bilim dalı değil de bilimin farklı ifade edilmiş ara yüzüdür. Matematik dışındaki diğer bilim dallarının toplamı kültür ve yaşantının, ara yüzünü ifade eder. Değişimin ara yüzü; değişen koşullara bağlı olarak; doğadaki yaratık, olgu, olay, süreç... Vb. değişimle ilgili her şeyin gerçek hayat hikâyesini ifade eder. Bu mantıktan hareketle bilimin üç ara yüzü vardır. 1. Matematiksel ara yüzü, 2. Doğal, kültürel ve yaşam ara yüzü, 3. Değişimsel ara yüzüdür.

Anahtar Kelimeler: Yaradılış, İslam, Kuran, İlim, Bilim

1 Bu çalışma 20-23 Ekim 2022 tarihlerinde Van'da düzenlenen VI. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi'nde sunulan *Yaratılışta (İslam ve Kuran'a Göre): İlim, Bilim ve Yaratıkların Konumu* başlıklı bildirden türetilmiştir.
2 *Van Yüzüncü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Matematik ve Fen Eğitimi Bölümü*, nasip@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0003-4195-070X

THE POSITION OF WISDOM, SCIENCE AND CREATURES IN CREATION (according to Islam and the Quran)

Abstract

In the statement, Original definitions and relations of wisdom, science, mathematics, change, knowledge, being and creature concepts will be present. These concepts will be associated with creation (In Islam). Coinciding with the verses of the Quran; The Inflation, The Big Explosion and The Big Rip theories will be explained. The first emergence, change and collapse of science will be explain. Wisdom has existed from eternity, will exist, and its stability will be expressed. Wisdom include everything, Science does not include everything. Allah (CC) creates some of the beings that exist in his wisdom as creatures (giving temporary life). Science has emerged with creatures, and all its laws will collapse with the great apocalypse. Science is an earthly provisional version of wisdom. Science is a means of recognizing nature, researching and producing solutions. Wisdom is a means of recognizing, researching and producing solutions about nature and supernatural realities. Math's forms the denominator of the science cluster. All other branches of science make up the shares of the science cluster. The numerators and the denominator together represent the cluster of science. Accordingly, Mathematics is not a sub-discipline of science, but an interface of different expression of science. The sum of other branches of science other than mathematics expresses the interface of culture and life. The interface of change; depending on changing conditions; creature, phenomenon, event, process in nature... Etc. expresses the real life story of everything about change. Based on this logic, science has three interfaces. 1. Mathematical interface, 2. Natural, cultural and life interface, 3. Variable interface

Keywords: Creation, Islam, Quran, Wisdom, Science,

1.Varlık, Yaratık, Bilgi, İlim, Bilim, Değişim ve Matematik Kavramları Arasındaki İlişkiler ve Tanımları

1.1. Varlık; Her şeyin var olduğu ilim potansiyeli içinde anlam kazanan bir kavramdır. Örneğin, bir bilgisayarda olası pek çok sayıda belki de sonsuz sayıda animasyon ve çizim yapma ve yapay yaratma potansiyeli ilmen vardır. Ancak çizim veya animasyon enerji sarf edilerek yapıldığı ya da yaratıldığı an yapay yaratık kimliğini ya da sıfatını kazanır. Bu ilim ve doğal (doğal bilgisayar ortamı ve habitat) yaratma ortamı olan doğa içinde aynı şey söz konusudur. Varlık potansiyeli, gücü ve tüm enerjinin karşılığı Allah (C.C) ilminde ve Nur (C.C) sıfatında vardır (Demirkuş, 2016).

1.2. Yaratık; Geçici Kâinattaki tüm yaratıklar kast edilmektedir. İlim âlemindeki varlıklar yaratıldığı an yaratık sıfatını kazanır. Yaratık varlığın enerjiyle yaratılmış halleridir. Kâinatta geçicidirler (Demirkuş, 2016).

2.Bilgi Nedir?

Doğadaki sübjektif-objektif yaratık (nesnel), olay, süreç ve olgularla ilgili genellikle duyularımızla zihnimize özümşenen, alınan, giren ya da genlerimizde var olan (fitrati-yapısal bilgi) veya zihinsel operasyonla ürettiğimiz ürünlerin zihnimizde bıraktığı; dinamik anlamlı imaj, görüntü, ses, kavramsal ve ilişkisel... vb. veri tabanı gibi bilgi birimleri ya da kalıntılarıdır. Bilgi her yerde vardır. Ulaşabildiğimiz bilgilerin farkındayız. Bilgi bilimin veri tabanı gibidir. Bilimle ilgili bilgiler geçici gerçeklerdir. Ebedi gerçeklere hakikat denir. İlimle ilgili bilgiler bilimi de kapsar hem ebedi olan hakikatleri hem de geçici olan gerçekleri içerir (Demirkuş, 2016).

3.İlim Nedir?

İlim; içinde, sonsuzluk, ebediyet ve tüm bilim döngüleri, bilinen-bilinecek-bilinmeyecek ve var olması gereken; tüm zamanları, boyutları, olayları, süreçleri, olguları, eylemleri, bilgileri, yaratıkları... Vb. her şeyi liyakatlı, kusursuz güçte ve konumda/larda... Vb. bulunduran ve bilinen hiçbir tercih ve kader çizgisinin aşmadığı- aşamayacağı büyük havuzudur. Allah'ın Âlim sıfatına tabiidir.

Bilime ilave olarak; ahlakı, doğaötesi ve tasavvufu içeren, tüm bilgi ve uygulamaların hayatta gerçek ilişki ve tanımlarıyla şekillenen en kapsamlı kavramdır. İlim daha güzel ahlak eğitimi öncelikli beşeri merkezli olarak bilime ulaşır. İlim bilinen ve bilinmeyen tüm bilimleri de içerir. İlim değişmez, ölümsüz, gerçek ve hakikattir; bilim isedeğişir, ölümlü, sonlu ve geçici bir araçtır (Allen,1956; Demirkuş, 2016; Demirkuş andBilgin, 2017).

4.Bilim Nedir?

Burn ve diğerleri (2003), bilimi tanımlamanın herkesin bildiği gibi zor olduğunu belirtmişlerdir. Aynı çalışmada, Amerikan Fizik Topluluğunun Halkla İlişkiler Paneli'nde bilimin saf bir tanımı verilmektedir: "Bilim, dünya hakkında bilgi toplamanın ve bu bilgiyi sınanabilir yasalar ve teoriler halinde düzenleme ve yoğunlaştırmanın sistematik girişimidir." Çalışma ayrıca Science for all Americans raporunun görüşüne de yer veriyor: "bilimin sosyal bağlamında yürütüldüğü ve dolayısıyla sosyal bağlamdan etkilendiği gerçeğini tanımlıyor."

Gilbert (1991) araştırmasında bilimle ilgili şu görüşlere yer vermiştir: "Bilim, işlevsel olarak çeşitli şekillerde tanımlanabilen çok yönlü bir faaliyettir. Bu nedenle, bilim eğitiminin hedeflerindeki değişikliklere, mevcut bilim kavramsallaştırmalarının eleştirel bir yeniden incelemesinin eşlik etmesi önemlidir."

Mathewson'a (2005) göre bilim: "Bilim ve teknolojinin fenomenleri ve prosedürleri görsel, analogik ve tematiktir. Bu özelliklere dayanarak, görsel çekirdek

Bilimin içeriğindeki “ana imgeler” ve bilimin pratiğindeki “görsel süreçler” olarak tanımlanabilir.

Eto’ya göre Bilim (2008): “Hipotezler Science dergisindeki gidişat gözlemlenerek scientometrik bir şekilde test edilir. Beklenmedik sonuçlar elde edilir. Bilimdeki gerçek eğilim, bilim hakkında uzun süredir düşünülenleri yansıtmıyor.”

Pomeroy, 1993 yılındaki çalışmasında, 1989 ve 1992 yıllarında bilim tarihi ve bilim felsefesi alanlarında düzenlenen iki uluslararası konferansın sonuç ve yargılarını sunmuştur: Felsefe ve bilim tarihinin bilim öğretimiyle ilişkisini inceleyen önemli bir literatür bütünü. Bu çalışma, birbiriyle ilişkili üç konudan kaynaklanmaktadır: (1) bilim insanlarının ve fen bilimleri öğretmenlerinin mevcut felsefi durumuna ilişkin çelişkili görüşler ve veriler içeren literatür; (2) bilimin filozofları ve aydınlatıcılarının, araştırmacı bilim adamlarının sahip olduğu bilim görüşünü temsil edip etmediğine dair sorular; ve (3) bilim insanlarının ve öğretmenlerin göreceli felsefi duruşlarının fen bilgisi öğretmenliği eğitimi için ilginç çıkarımlar sağlayabileceği duygusu. “

Knorr-Cetina (1981) makalesinde sosyal bilimler ile doğa bilimleri arasındaki yeni ilke ve yöntemler hakkında bilgi vermiştir. Bu doğal bilim modeliyle ve bu standarttan ayrılmayı yerli bir sosyal yöntemin beyan edilen hedefi haline getirdiler. Belki de şaşırtıcı olmayan bir şekilde, standardın kendisi anlaşmazlıkta çok az ilgi gördü. ‘Pozitivist’ anlayış, sosyal bilim yöntemleri için bir model olarak şiddetle reddedilirken, doğal ve teknolojik bilimlere atıfta bulunduğu anda aşağı yukarı yüz değerinde alınır.

Bilim doğadaki pozitif öncelikli (nesnel) bilgilere dayalı tüm bilim dallarındaki toplam bilgi ve uygulamaları içeren en kapsamlı kavramlardan biridir. Bilim, daha çok nesnel verilere dayalı olarak gelişip ilime doğru emekler. Bilim hayatın başlamasıyla insanın ve bazı yaratıkların çevresinde ve iç dünyasında edindiği bilgiler bütününe verilen addır. Bilim geçicidir ve büyük kıyametle (kâinatın ölümüyle) tüm yaşlarıyla birlikte ölecektir. Bilim İlimin geçici sürümüdür (versiyonudur). Geçici (Fani/Dünyevi) yaratıklarla birlikte başlar büyük kıyametle ortadan kalkar. Bilim doğadaki yaratıkları, olayları, olguları, süreçleri... Vb. her şeyi öğrenmenin bir aracıdır (Gabriel, 1995;Demirkuş, 2016).

5. İlim ve Bilimin Bir Arada Değerlendirilmesi

İlimi doğa ve doğa ötesine ait her şeyi anlama ve keşfetme aracıdır. Bilim ise doğadaki yaratık, olay, olgu, süreç... Vb.doğadaki her şeyi anlama ve öğrenme aracıdır. İlimi ezel ve ebedi olarak değişmez ve ölümsüzdür. Bilim ise sürekli değişir büyük kıyametle oradan kalkar(ölür).

İlimde denilince akla gelen Kuran ilmi, Allah’ın bazı kullarına özel olarak hidayet ettiği ilimdir. İlim Allah’ın Âlim sıfatının kontrolünde ve O’na tabiidir.

İlimin insanlara verilişindeki hikmet ve öncelikli amaç güzel ahlaklı dürüst insan yetiştirmektir. Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim diye Hz. Muhammed (AS)'nin hadisi vardır. İslamiyet'teki ibadet, kural ve ayinlerin (ritüellerin) öncelikli amacı dost doğru yolda güzel ahlaklı insan yetiştirmektir.

İlimin insandaki öncelikli meyvesi güzel ahlaktır. Bilimin insandaki öncelikli meyvesi bilgi iletişimini artırmak, fen ve teknolojiyi geliştirmektir. Bu iki haslet birbirini tamamlar. Güzel ahlakın hâkim olmadığı insan toplumlarının teknolojik ilerleyişiyle insanlığın gittikçe daha cahil yaratık oluşa doğru gidiş arasında doğru orantı vardır. Kısaca bilim, teknoloji ve fen ağacına güzel ahlak aşısı elzemdir.

6. Değişim Bilimi

Canlıların değişimine en güzel örnek, milyonlarca yıldır dünya üzerinde oluşan yeni türlerdir (Barnosky vd., 2011; Longo vd., 2015).

Cansızların değişimine güzel örnekleri, evrenin oluşumu ile ilgili 'Big Bang Theory' ile açıklanmaktadır. Evrendeki ilk aşamada plazmadan elektron ve hidrojen atomlarının oluşması ve süpernovalardan tüm hafif elementlerin oluşması cansızlığın değişimi için çok önemli örneklerdir (Hoyle vd., 2000; Demirkuş ve Gülen, 2017; İnce ve Demirkuş, 2019). Doğal ve yapay ortamlarda üretilen canlı ve cansız yaratıkların değişimi dersleri birleştirilmelidir. Bu konularda yeni tanımlar ve ilişkiler belirlenmelidir. Kısaca bilgi elementlerin laboratuvar ortamında üretimi, süpernovalarda elementlerin üretimi, laboratuvar ortamında [biyolojik bazlardan üretilen virüsler](#) veya doğada üretilen yeni türler hakkında değişim bilimi disiplini altında verilmelidir (Smith ve ark. 2003).

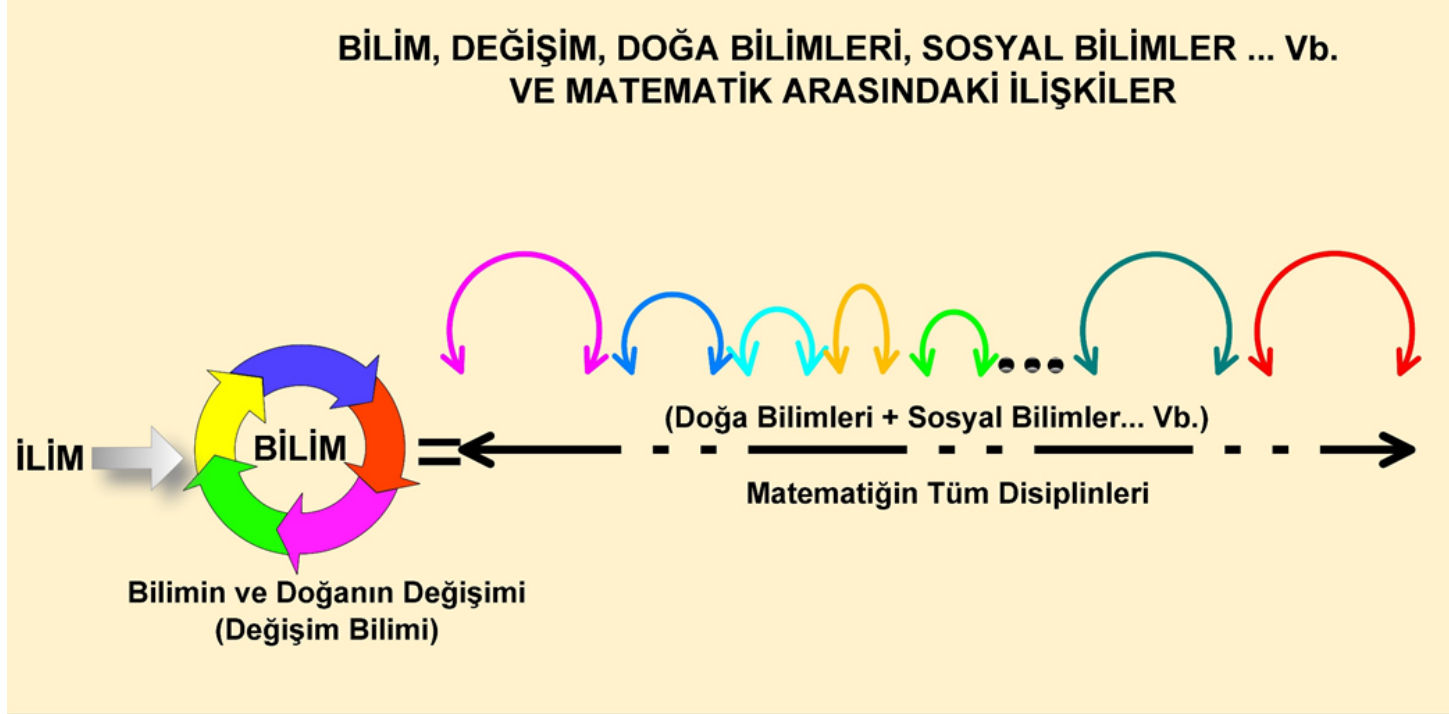
7. Matematik

Bilimdeki tüm bilgileri, olayları, süreçleri, olguları, yaratıkları ve ilişkilerini semboller, yazılar, denklemler, kümeler ve şekillerle ifade eden bilimin ana yüzüdür (Nesin,1995; Demirkuş and Bilgin, 2017, Demirkuş, 2021). Hiçbir bilim dalı matematik olmadan çalışamaz. Bilimi bir beden olarak kabul edersek, matematik kalbi gibidir. Ancak matematik, diğer disiplinlere ihtiyaç duymadan tek başına çalışabilir. Dolayısıyla matematik, bilimin kalbi ve diğer tüm bilim dallarının toplamının ortak paydası gibidir.

8. Bilim, Değişim Bilimi, Doğa Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Matematik'in Arasındaki İlişkiler

Bu mantıktan hareketle matematik dışındaki tüm bilim dalları bilimin doğal, kültürel ve yaşamsal ara yüzünü oluşturur. Bilimin değişim ara yüzü, bilimdeki tüm değişikliklerin gerçek hayat hikâyesini ifade eder. Değişim ara yüz, doğal ve sosyal koşullara bağlı olarak değişen bilimi ifade eder (Hersh, 1997; Harel, 2008; Demirkuş vd., 2018a; Demirkuş 2019). "Bu mantıkla bilimin üç ara yüzü

vardır: Doğal, kültürel ve yaşam ara yüzü (matematik hariç diğer tüm bilim dalları), Değişim ara yüzü, Matematiksel ara yüz (Matematiğin Tüm Disiplinleri) (bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Bilim, Değişim Bilimi, Doğa Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Matematiğin Tüm Disiplinleri Arasındaki İlişkiler

9.Yöntem

İlim, Bilim, Matematik, Değişim Biliminin tanımları ve ilişkileri ile ilgili çok sayıda literatür ve bilimsel belgesel film incelenmiştir.

2006-2015 yılları arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi / Biyoloji Bölümü'nde; Biyoloji, Fen, Fizik, Teknoloji, Matematik, Çevre... Vb. Alanlardaki kavramlar üzerine dokuz adet yüksek lisans tezi hazırlanmıştır (Demirkuş ve Gülen, 2017; Demirkuş vd.,2017; Demirkuş vd., 2018a; 2018b). ; Demirkuş ve diğerleri, 2018c; Demirkuş ve Batıhan Güzel, 2019; Demirkuş ve Öner, 2019; Gürlek ve Demirkuş 2020; İnce ve Demirkuş 2021).

Özellikle Big Bang Teorisi ve Cansızların Değişimi ile ilgili yaklaşık 100 makale ve 176 bilimsel belgesel film incelendi. Bu makale ve filmlerdeki kavramları içeren iki yüksek lisans tezi hazırlanmıştır (Demirkuş ve Gülen, 2017; İnce ve Demirkuş 2021).

Kavramların tanımları ve ilişkileri ile ilgili kaynaklar tek tek incelenmiştir (Borko 1968; Chalmers 2013; Demirkuş vd., 2018a; 2018b; Demirkuş 2019).

Çalışmanın çeşitli aşamalarında farklı alanlardan uzman bilim insanlarının görüşleri alınmıştır. Konu ile ilgili kavramların tanımları seçilmiş ve/veya yeni tanımlar oluşturulmuş ve tüm kavramlar ilişkilendirilmiştir. (bkz. Şekil 1).

10. Sonuç, Öneriler Ve Varılan Yargılar

Tablo 1.1. Büyük Patlama, Şişirme ve Büyük Yırtılma Kuramlarının Örtüştüğü Ayetler (Wald, 1992; Demirkuş and Bilgin, 2017; Web Adresleri No. 1-2-3-4, 2022)

Ayet Meali	Sure ve Ayet No (İlgili Kuram)
İnkâr edenler, göklerle yer bitişikken, bizim onları ayırdığımızı ve diri olan her şeyi sudan meydana getirdiğimizi görmediler mi? Hâlâ inanmayacaklar mı? Sonra duman hâlinde bulunan göğe yöneldi; ona ve yeryüzüne, “İsteyerek veya istemeyerek gelin” dedi. İkisi de, “İsteyerek geldik” dediler.	Enbiya,30 Büyük Patlama ve Şişirme Kuramları Fussilet, 11
Göğü kendi ellerimizle biz kurduk ve biz (onu) elbette genişleticiyiz	Zariyat, 47 Şişirme Kuramı
Allah'ın çocuk edinmesi düşünülemez. O, bundan yücedir, uzaktır. Bir işe hükmettiği zaman ona sadece “ol!” der ve o da olur. O (Allah CC’HU), gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “ol” der, o da hemen olur.	Meryem, 35 Büyük Patlama Kuramı Bakara, 117
Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir	Âl-I İmrân, 189
Gök çatlayıp yarıldığı zaman Gök yarıldığı zaman.	İn itar,1 Murselat,9 Büyük Yırtılma Kuramı
Yıldızlar dökülüp saçıldığı zaman	İnfitar, 2

Bilim 13.8 milyar yıl önce [Kainatın atomdan daha küçük](#) ve Kainatın bugünkü kütlesine denk zerreden [Şişirme Kuramıyla](#) oluştuğunu ve [Büyük Yırtılma Kuramıyla](#) kıyametin kopacağını ileri sürülmüştür.” İlimin meyvesi öncelikle güzel ahlaklı insan yetiştirmektir. Bilimin meyvesi öncelikle fen, teknoloji ve sosyal iletişimi geliştirmektir (hayatı kolaylaştırmaktır). Varılan bu iki yargı birbirini tamamlamaktadır. Güzel ahlaklı toplumlular yetiştirilmedikçe, sadece teknolojik gelişme insanlığa ve doğaya faydadan çok zarar verecektir. Nitekim insanlık bu asır ve bu konumdadır. Pek çok şeyin enerjide olma potansiyeli vardır. Ancak kâinatta görünen varlıklara yaratık denir. Tüm bu çalışmalar ve istişareler sırasında, zaman gibi değişimi de evrenin bir boyutu olabileceğini hissettiğimiz bir yargıdayız. Bu çalışma ile Varlık, Yaratık, İlim, Bilim, Değişim ve Matematik Kavramlarına yeni tanımlar önerilmiştir.

Kaynakça

1. Barnosky, A. D., Matzke, N., Tomiya, S., Wogan, G. O., Swartz, B., Quental, T. B., and Mersey, B. 2011. Has the Earth's sixth mass extinction already arrived?. *Nature*, 471(7336).
2. Borko, H. 1968. Information science: what is it?. *American documentation*, 19(1), 3-5.
3. Burns, T. W., O'Connor, D. J., and Stocklmayer, S. M. (2003). Science communication: a contemporary definition. *Public understanding of science*, 12(2), 183-202.
4. Chalmers, A. F. (2013). *What is this thing called science?*. Hackett Publishing, 1-34.
5. Demirkuş, N., and Gülen, S. (2017). Popüler fizik kavramları içeren görsel ders materyali geliştirme çalışması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 320-338. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2017.12>
6. Demirkuş, N., and Alkan D. (2018a). A Brand New Approach to Sets in Mathematics, *Journal of Biometrics & Biostatistics*, vol.9, no.391, pp.1-4. DOI: 10.4172/2155-6180.1000391
7. Demirkuş N., and Bilgin E.A. (2018b). A New Approach to the Definitions and Relations of the Concepts of Mathematics, Eternity, Infinity, Death, Time and the First Point, *Journal of Biometrics & Biostatistics*, vol.9, no.408, pp.1-3., DOI: 10.4172/2155-6180.1000408
8. Demirkuş N., A New Approach to The Definitions And Relationships Between Evolution Science, Basic Sciences And Mathematics. *13th. International Congress On Mathematics, Engineering, Natural And Medical Sciences*, October 26-27, 2021 / Cappadocia, TURKEY
9. Demirkuş N., Humanities, Society, Science and Wisdom Concepts a New Descriptive and Relational Approach. *I. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Konferansı İnsan ve Toplum Bilimleri*. IBAD– 2016, 19-22 Mayıs, Madrid – İSPANYA. Paper ID.323, p.105
10. Demirkuş, N., Bozkurt, T., and Gülen, S. (2017). Popüler çevre kavramlarının eğitiminde görsel materyal geliştirme çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(Özel Sayı), 145-157. <http://kefad.ahievran.edu.tr/Kefad/ArchiveIssues/PDF/85edd94e-d85b-e711-80ef-00224d68272d>
11. Demirkuş, N., Ertaş, A., and Gülen, S. (2018 c). Mikrobiyolojik kavramların öğretilmesine ilişkin ders materyali geliştirme çalışması, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2561-2572. DOI:10.29299/kefad.2018.19.03.021
12. Demirkuş N. (2019). İslam Ve Kuran'da Yaratıkların Ve Bilimin Konumu, *Sixth Eurasian Conference on Language and Social Sciences (ECLSS2019b)*, SEMER KANT, ÖZBEKİSTAN, 30 Nisan - 1 Mayıs, pp.199-204.

<https://avesis.yyu.edu.tr/yayin/ac1159d9-d07a-4e4f-90a8-4d511a6b5a42/islam-ve-kuranda-yaratiklarin-ve-bilimin-konumu>

13. Demirkuş, N., and Bathan Güzel N. (2019). Biyoloji Dersinde Bazı Makroskobik Kavramlara İlişkin Ders Materyalinin Geliştirilmesi, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 2019; 16(1):1539-1552. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2019.171>
14. Demirkuş, N., and Öner T.(2019). Liselerde Okutulan Biyoloji Kitaplarındaki Kavramların, İnternet Ortamında Biyoloji Eğitimine Kazandırılışı Üzerine Bir Çalışma, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt.16, no.34, ss.897-909. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2019.146>,
15. Dummett, M. 1994. What is mathematics about? *Mathematics and mind*, 11-26.
16. Eto, H. 2008. Scientometric definition of science: In what respect is the humanities more scientific than mathematical and social sciences?. *Scientometrics*, 76(1), 23-42.
17. Gabriel M. "Science and Wisdom" *Bulletin de la Société Américaine de Philosophie de Langue Française*, Volume 7, Issue 1/2, Spring 1995,p.30-48
18. Gilbert, S. W. (1991). Model building and a definition of science. *Journal of research in science teaching*, 28(1), 73-79.
19. Göransson, A., Orraryd, D., Fiedler, D., and Tibell, L. A. 2020. Conceptual Characterization of Threshold Concepts in Student Explanations of Evolution by Natural Selection and Effects of Item Context. *CBE—Life Sciences Education*, 19(1), ar1.
20. Gregory, T. R. 2009. Understanding natural selection: essential concepts and common misconceptions. *Evolution: Education and outreach*, 2(2), 156.
21. Gürlek M., Demirkuş N. (2020). "Ortaöğretim Biyoloji (Botanik) Öğretiminde Anlam Çözümleme Tabloları, Kavram Ağları ve Kavram Haritalarının Uygulanması", *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 2020; 17(1)1391-1414, <https://doi.org/10.33711/yyuefd.838442>
22. Harel, G. 2008. What is mathematics? A pedagogical answer to a philosophical question. *Proof and other dilemmas: Mathematics and philosophy*, 293-295.
23. Hayes, S. C., Sanford, B. T., and Chin, F. T. 2017. Carrying the baton: Evolution science and a contextual behavioral analysis of language and cognition. *Journal of contextual behavioral science*, 6(3), 314-328.
24. Hersh, R. 1997. *What is mathematics, really?*. Oxford University Press, 235-248.
25. Hoyle, F., Hoyle, F., Burbidge, G., and Narlikar, J. V. (2000). *A different approach to cosmology: from a static universe through the big bang towards reality*. Cambridge University Press.195-106.
26. İnce, O. ve Demirkuş, N. (2019). "Doğal Yaşam Döngüsü ve Temel Biyolojik Kavramların Öğretimi Üzerine Sanal Materyal Tasarımı", *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 2021; 18(1)950-981. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.957381>
27. Knorr-Cetina, K. D. 1981. Social and scientific method or what do we make of the distinction between the natural and the social sciences?. *Philosophy of the Social Sciences*, 11(3), 335-359.
28. Longo, G., Montévil, M., Sonnenschein, C., and Soto, A. M. 2015. In search of principles for a theory of organisms. *Journal of biosciences*, 40(5), 955-968. 51-57.
29. Mathewson, J. H. 2005. The visual core of science: Definition and applications to education. *International Journal of Science Education*, 27(5), 529-548.
30. Meagher, T. R. 2007. Is evolutionary biology strategic science?. *Evolution*, 61(1), 239-244.

31. Nadelson, L., Culp, R., Bunn, S., Burkhart, R., Shetlar, R., Nixon, K., and Waldron, J. 2009. Teaching evolution concepts to early elementary school students. *Evolution: Education and Outreach*, 2(3), 458.
32. Nesin A., Matematik ve Doğa. Düşün Yayınları, 1995
33. OuYang, S., Lin, Y., Wang, Z., and Peng, T. 2001a. Blown-up theory of evolution science and fundamental problems of the first push. *Kybernetes*.
34. OuYang, S., Lin, Y., Wang, Z., and Peng, T. 2001b. Evolution science and infrastructural analysis of the second stir. *Kybernetes*.
35. Pomeroy, D. 1993. Implications of teachers' beliefs about the nature of science: Comparison of the beliefs of scientists, secondary science teachers, and elementary teachers. *Science education*, 77(3), 261-278.
36. Russell, B. 2020. *Principles of mathematics*. Routledge. 3.
37. Shtulman, A. 2006. Qualitative differences between naïve and scientific theories of evolution. *Cognitive Psychology*, 52, 17-194.
38. Shtulman, A., and Calabi, P. 2012. Cognitive constraints on the understanding and acceptance of evolution. In K. S. Rosengren, S. K. Brem, E. M. Evans, and G. M
39. Smith, H. O., Hutchison, C. A., Pfannkoch, C., and Venter, J. C. 2003. Generating a synthetic genome by whole genome assembly: ϕ X174 bacteriophage from synthetic oligonucleotides.
40. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(26), 15440-15445.
41. Wald R., M.. Space, Time, And Gravity: The Theory of the Big Bang and Black Holes, p. 1-157. *The University of Chicago Press, Ltd.*, London . The Second Edition 1992.

Web Adresleri ve Erişim Tarihleri

1. İslam ve Kuran'da Yaratıkların ve Bilimin Konumu
<http://www.dinbilim.net> erişim tarihi 15.10.2022
2. Kuran-ı Kerim (CC) Kitabından yararlanılan ayetler
<http://nadidem.net/ayet/AllahCC.pdf> erişim tarihi 15.10.2022
3. <http://nadidem.net/f/yaradilis/yaradilis.mp4> erişim tarihi 15.10.2022
4. <http://nadidem.net/f/yaradilis.pdf> erişim tarihi 15.10.2022
5. <http://nadidem.net/f/yaradiliss.pdf> erişim tarihi 15.10.2022
6. <http://nadidem.net/kf/sgevren/sgevren.mp4> erişim tarihi 15.10.2022

TEŞEKKÜR

Farklı disiplinlerde çalışmama olanak sağlayan Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki yöneticilere ve projelere destek veren Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne teşekkür ederim. Özellikle bu çalışma ile ilgili fikirlerimi paylaştığım; Prof. Dr. Harun AKKUŞ, Prof. Dr. Cemil TUNÇ, Prof. Dr. Tunay BİLGİN, Prof. Dr. Serhat KOCAKAYA ve Prof. Dr. Heybetkulu MUSTAFAYEV'E teşekkür ederim.